

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version: Hokkanen, T. 2024. Kiertotalouden systeeminen muutos – Suomen näytön paikka. Tietoasiantuntija 4.

Kiertotalouden systeminen muutos – Suomen näytön paikka

Olemme ihmiskuntana ylittäneet jo kuusi yhdeksästä tieteellisesti määritellyistä turvallisten elinolosuhteiden planetaarisesta rajasta (Richardson ym. 2023). Näistä jo pelkästään ilmastonmuutos aiheuttaa merkittäviä ja pysyviä negatiivisia vaikutuksia maailmantalouteen (Bilal & Känsig 2024), puhumattakaan muusta luonnolle ja ihmisille aiheutetuista haitoista. Planeettaa ja siten omaa hyvinvointiamme murentavan, niin sanotun lineaarisen talouden korvaajaksi ollaan rakentamassa kiertotaloutta, jossa ihmiskunnan tuottamat vaikutukset planeetalle pysyvät kyseisten turvallisten rajojen sisäpuolella. Tässä tarinassa Suomellakin on tärkeä paikkansa.

TEKSTI: TERO HOKKANEN

Kiertotalouteen siirtyminen on systeemitason muutos, jossa pelisäännöt päivitetään sellaisiksi, että talous pysyy planeetan rajoissa. Muutos koskee koko yhteiskunnan toimintaa: koulutusta, taloutta ja lakipykäläiä myöten. Olemme jo Euroopassa hyvässä vauhdissa ja tätä momentumia pitää jatkaa. (Euroopan komissio 2020; Valtioneuvosto 2021)

Mitä kiertotalouteen siirtyminen tarkoittaa Suomelle?

Valtioneuvosto on yhdessä mittavan sidosryhmäverkoston kanssa luonut Suomelle suuntaviivoja siitä, kuinka materiaalien kulutusta vähennetään ja hiilineutraalustavoitteet saavutetaan. Tällä Kiertotalouden strategisella ohjelmalla luodaan taloudellisesti menestyvä ja hiilineutraali Suomi vuoteen 2035 mennessä. Visioon sisältyvät seuraavat tavoitteet:

- *Kestävät tuotteet ja palvelut ovat talouden valtaviivaa ja jakamistalous arkipäivää.*
- *Valintamme ovat tulevaisuuskestäviä ja vahvistavat reilua hyvinvointiyhteiskuntaa.*
- *Vähemmällä enemmän: luonnonvarojen käyttö on kestäväää ja materiaalit pysyvät kierrossa pidempään ja turvallisesti.*
- *Kiertotalouden läpimurto on tehty innovaatioiden, digitaalisten ratkaisujen, fiksun sääntelyn sekä vastuullisten sijoittajien, yritysten ja kuluttajien avulla.*
- *Kiertotalous-Suomi vaikuttaa maailmalla ja tarjoaa kestäviä ratkaisuja kansainvälisillä markkinoilla.* (Valtioneuvosto 2024.)

Nämä suuntaviivat antavat jokaiselle käsitystä, min-käläisiin asioihin arjessaan kannattaa keskittyä, jotta tulevaisuudesta voisi tulla parempi ja jotta itsellä olisi

jotakin annettavaa niin suomalaisen kuin globaaliinkin talouteen.

Kiertotalouteen päästäksemme meidän tulee vähentää ja hidastaa materiaalivirtoja sekä sulkea niiden kiertoja takaisin tuotannon eri vaiheisiin. Näin saavutetaan vähemmän painetta neitseellisten luonnonvarojen käytölle sekä erilaisten saasteiden tuottamiseen. Käytännön kiertotaloustoimia ovat muun muassa kulutuksen ja jätteiden vähentäminen, uusioraaka-ainneiden käytön lisääminen, materiaalien ja tuotteiden käyttöä pidentäminen sekä korjattavuuden ja kierrätettävyyden parantaminen älykkään tuotesuunnittelun ja jakamistalouden avulla. (Valtioneuvosto 2024.)

Tehty tutkimus ja skenaariot ovat täysin uudenlaisia suunnitelmallisuutta kiertotalouteen siirtymiseen. Raportissa myös asianmukaisesti todetaan useassa kohdassa, että käytettyihin taustatietoihin liittyy paljon epävarmuutta ja siksi tuloksiin ei pidä suhtautua ennusteena, vaan ennemminkin suuntaviivoina (Valtioneuvosto 2024). Tämäntyypisessä uudessa ja ison mittaluokan muutoksessa on paljon liikkuvia osia, emmekä kunnolla pysty ymmärtämään kaikkia talouden ja todellisuuden vaikutusketjuja. Oppimista kannattaa siis lisätä ja yllätyksiin varautua. Laakereille ei kuitenkaan kannata jäädä lepäämään - huomina rakennetaan tänään.

Suomella on parannettavaa

Edellä kuvattua Suomen kiertotalouden etenemisen tilaa on arvioitu ja sen on todettu olevan keskitasoa tai jopa heikompa suhteessa muuhun Eurooppaan. Kiertotalouden kehityksen parantaminen ja tukeminen vaatisi merkittäviä poliittisia päätöksiä sääntelyn ja taloudellisten kannustimien parantamiseksi. (Valtioneuvosto 2023.)

Arvioinnissa kehityksen eri segmentit jaettiin heikkoihin, kohtalaisiin ja hyviin suorituksiin. Heikkoja suorituksia Suomessa olivat resurssituottavuus, materiaalien kiertotalousaste sekä yhdyskunta-, pakkaus- ja rakennusjätteen määrä ja kierrätysaste. Kohtalaisesti suoriuduttiin kotimaisessa materiaalien kulutuksessa, kotimaisessa raaka-aineiden kulutuksessa, kiertotaloustoimialojen liikevaihdossa ja yritysten lukumäärässä sekä innovatiivisissa julkisissa hankinnoissa. Hyvin suoriuduttiin vain ekoinnovaatioissa. (Valtioneuvosto 2023.)

Samaan selvitykseen kytkeytyvässä, yrityksille suunnatussa kiertotalousbarometrissa saatiin selville, että yrityksissä ollaan jo melko hyvin tietoisia siitä, mitä kiertotalous tarkoittaa, ja että kiinnostusta sen edistämiseen liiketoiminnassa löytyy. Samaan aikaan koettiin haasteita muun muassa kiertotalouden mittaamisessa ja käytännön osaamisessa. (Pitkänen ym. 2023.)

Kestävä kehitys vaatii suunnitelmallisuutta ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistoimintaa. Jos politiikka poukkoilee, ei yrityksillä ole turvaa investoida tulevaisuuteen. Tällöin Suomi on vaarassa ajautua vieläkin syvemmälle taloudelliseen ahdinkoon. Kestävä kehitys vaatii investointeja ja EU:n on turvattava ennakoitava ja kannustava investointiympäristö (Mäkinen 2024).

Kestävän kehityksen vastainen liiketoiminta on riskialtista.

Periaatteita kiertotalouden kehittämiseen ja innovointiin

Laadukas tilannekuva ja tieto ovat hyvän päätöksen peruspilareita. Tietojohtamista siis tarvitaan. Jos tilannekuva ei ole ajan tasalla, kasvaa riski yllätyksille. Lukemieni uutisten ja omien kokemusteni mukaan yrityksissä ollaan usein ihmeissään, kun kestävä kehityksen vastaisen liiketoiminnan riskit realisoituvat. Yrityksissä olisi lisättävä ymmärrystä siitä, että kestävä kehityksen vastainen liiketoiminta on riskialtista.

Mielestäni myös edellä kuvaamani kiertotalouden suuntaviivat ovat melko konservatiivisia, sillä niissä ei ole juuri haarukoitu erilaisten markkinadisruptioiden mahdollisuutta ja vaikutuksia. Näin suuressa muutoksessa niitä on kyllä odotettavissa, vaikka emme niitä hyvin pystyisikään ennakoimaan.

Oppiminen mahdollistaa innovointeja, joita nyt kipeästi tarvitaan, niin talouden kuin ympäristönkin kannalta. Uskon, että yrityksissä on paljon potentiaalia, jos sitä vain otetaan käyttöön ja tähän tekemiseen orientoidutaan. Työntekijälähtöistä innovointia tutkiva tutkijatohtori Soila Lemmetty (2023) valaisee, että yritysten kannattaa kannustaa työntekijöitä osaamisen jakamiseen, sillä mitä enemmän hiljaista tietoa jaetaan, sitä parempi on yrityksen kyky innovoida. Hän jatkaa, että työntekijälähtöiset innovaatiot voivat näyttytyä vaatimattoman ja arkisen näköisenä toimintana, mutta ajan saatossa vaikutukset kumuloituvat merkittäviksi.

>>

Nykytila-arviot kiertotalouden tilasta Suomessa

Domestic Material Consumption (DMC): Kotimaassa syntyvä absoluuttinen raaka-aineiden käyttö.

Raw Material Consumption (RMC): Kotimaassa kulutetut raaka-aineet eli raaka-aineiden määrä, joka tarvitaan kotimaan talouden kulutukseen.

BKT/RMC: Resurssituottavuus eli kuinka tehokkaasti materiaaleja käytetään suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Circular Material Use (CMU): Materiaalien kiertotalousaste eli kierrätetyn materiaalin osuutta kaikesta materiaalien käytöstä.

Nykytila-arviot kiertotalouden tilasta Suomessa (Valtioneuvosto 2023).

Mitä enemmän hiljaista tietoa jaetaan, sitä parempi on yrityksen kyky innovoida.

Entiset periaatteet eivät riitä

Se, mitä olemme pitäneet ihmiskunnan edistyksenä, on samalla tuonut meille valtavat ongelmat. Olemme edistyneet ratkomalla ongelmia, mutta samalla nuo ratkaisut ovat luoneet uusia, nyt jopa eksistentiaalisia ongelmia. Emme voi edetä samoin periaattein, koska huomisesta tulee silloin vieläkin vaikeampi.

On otettava käyttöön keskeiseksi ajatukseksi se, että kun luomme uusia ratkaisuja, emme saa aiheuttaa haittaa muualla. Vaatii tietenkin oman perspektiivin harjoittamista, kuinka laajalle maapallolla ja pitkälle tulevaisuuteen ajatus yltää. Se, mikä ei ole sisäistetty edistyksen määritelmään ja mittareihin, tulee usein vahingoitetuksi edistykseen pyrkiessämme. Koska teknologisen kehityksen myötä olemme ihmiskuntana yhä voimakkaampia, myös vaikutuksemme ovat suurempia – osoittavat ne mihin suuntaan tahansa. Sillä on siis yhä enemmän merkitystä mitä elämässämme teemme: voimiamme vastuullinen hallinta on sivistyksen edellytys. (The Consilience Project, 2024.)

Näytetään siis maailmalle, mitä sivistys on ja miten hyvää huomista Suomessa rakennetaan! Meillä on siihen kaikki edellytykset. Maailma tarvitsee sitä. Maapallo tarvitsee sitä. Me itse tarvitsemme sitä. ■

Kuva: Annika Junnonaho

MMM Tero Hokkanen työskentelee TKI-asiantuntijana Laurea-ammattikorkeakoulussa kiertotaloushankkeissa sekä levittää systeemiajattelun ilosanomaa Systeeminen muutos Suomi ry:ssä.

LÄHTEET

- Bilal, A. & Känzig, D. R. 2024. *The Macroeconomic Impact of Climate Change: Global vs. Local Temperature*. National Bureau of Economic Research. Working Paper 32450. Viitattu 14.8.2024. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w32450/w32450.pdf
- Euroopan komissio 2020. *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma Puhtaamman ja kilpailukykyisemmän Euroopan puolesta*. Viitattu 14.8.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0098>
- Lehmetty, S. 2023. *Työntekijälähtöinen oppiminen ja innovaatio: miten kuvata jatkuvaa oppimista organisaatioiden arjen kehittämistyössä? Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu, Työpoliittinen aikakauskirja 2023*. Viitattu 6.8.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165192/v2_TAK_3_2023_web.pdf
- Mäkinen, J. 2024. *Teknoliateollisuuden viestit EU:n toimintakaudelle 2024–2029*. Viitattu 22.8.2024. <https://teknoliateollisuus.fi/fi/vaikutamme/viestimme-paattajille/teknoliateollisuuden-viestit-eun-toimintakaudelle-2024-2029>
- Pitkänen, K., Karppinen, T. K. M., Kylmänen, N., Kynäräinen, A. ja Myllymaa, T. 2023. *Kiertotalousbarometrit 2023 – Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38/2023*. Viitattu 21.8.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/5d34bab5-27c8-4b5e-9c20-1baadb03815a/content>
- The Concilience Project, 2024. *Development in Progress*. Viitattu 7.8.2024. <https://consilienceproject.org/development-in-progress/>
- Valtioneuvosto 2021. *Uusi suunta – Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi*. Viitattu 14.8.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162654/VN_2021_1.pdf
- Valtioneuvosto 2023. *Kiertotalousohjelmalle asetettuja tavoitteita ei saavuteta pelkällä porkkanalla, Poliitikkasuositus 4/2023*. Viitattu 21.8.2024. <https://ym.fi/documents/1410903/42733297/Politiikkasuositus.+Kiertotalousohjelmalle+asetettuja+tavoitteita+ei+saavuteta+pelkällä+porkkanalla.pdf>
- Valtioneuvosto 2024. *Suomen kansantalouden materiaaliwirrat ja niiden vaikutukset – Toteutunut kehitys ja kiertotalouden skenaariot vuodelle 2035*. Viitattu 18.8.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165490/VN_2024_8.pdf

Aika leikkiä – luovuus muutoksessa

Me olemme menossa kohti tulevaisuutta, joka ei ole vielä muotoutunut. Tarvitsemme uuden tarinan siitä, keitä me olemme ja millaisen maailman haluamme. Emme voi tehdä lisää samaa ja odottaa erilaisista lopputulosta. Uuden kuvittelemisen edellyttää leikkisyyttä ja epävarmuuden sietäminen luovuutta olla mukautumiskykyisiä ja joustavia.

TEKSTI: SAARAMARIA KUITTINEN

Me olemme
syynnäisestä
luovia.